

Leading healthcare
terminology, worldwide

RICHTLIJNEN VOOR VERTALING VAN SNOMED CT® NAAR HET NEDERLANDS VOOR BELGIË

Versie 1.0

V.U.: Tom Auwers, Victor Hortaplein, 40 bus 10, 1060 – Brussel

Clinical Terms® (SNOMED CT®) which is used by permission of SNOMED International, formerly named the International Health Terminology Standards Development Organization (IHTSDO). All rights reserved.

SNOMED CT® was originally created by The College of American Pathologists.

“SNOMED” and “SNOMED CT” are registered trademarks of SNOMED International (formerly the IHTSDO).

This document forms part of the Belgian Release of SNOMED CT® distributed by the Belgian NRC, and is subject to SNOMED international's SNOMED CT® Affiliate License. Details of the SNOMED CT® Affiliate License may be found at <https://www.snomed.org/snomed-ct/get-snomed-ct>.

No part of this document may be reproduced or transmitted in any form or by any means, or stored in any kind of retrieval system, except by an Affiliate of SNOMED International in accordance with the SNOMED CT® Affiliate License. Any modification of this document (including without limitation the removal or modification of this notice) is prohibited without the express written permission of the Belgian NRC or SNOMED International.

Any copy of this document that is not obtained directly from the Belgian NRC is not controlled by the Belgian NRC, and may have been modified and may be out of date. Any recipient of this document who has received it by other means is encouraged to obtain a copy directly from the Belgian NRC.

Dankwoord

Het terminologiecentrum wenst bij de totstandkoming van dit document met name volgende personen te bedanken voor hun bijdrage: Prof. Dr. Hendrik Kockaert en Prof. Dr. Cornelia Wermuth van de KU Leuven, en Dr. Marie-Alexandra Lambot, Dr. Dominique Gonze, Dr. Peter Van Osta, Dr. Michel Walravens, Dr. Walter Verbrugghe, Dr. Kim Luyckx, leden van het Consortium SNOMED CT.

Inhoudstafel

Inleiding	5
1 Over SNOMED CT®.....	5
1.1 Voordelen van het gebruik van SNOMED CT.....	5
1.2 SNOMED CT logisch en concept model	6
1.2.1 Concepts.....	6
1.2.2 Descriptions.....	6
1.2.2.1 Fully Specified Name (FSN)	6
1.2.2.2 Synonyms: Preferred Term (PT) of Acceptable Synonym (AS).....	7
1.2.2.3 Afspraken voor het noteren en benoemen van beschrijvingen	8
1.2.2.3.1 Notatie	8
1.2.2.3.2 Verschil tussen "description" en "term"	8
1.2.2.3.3 Afkortingen voor type en aanvaardbaarheid van beschrijvingen.....	8
1.2.3 Relationships	8
1.2.3.1 Subtype Relationships.....	8
1.2.3.1.1 Top Level Concepts	9
1.2.3.2 Attribute Relationships	10
1.3 Implementatie en gebruik van SNOMED CT vertalingen.....	10
1.4 Vrij gebruik van SNOMED CT in België	11
1.5 De Belgische release van SNOMED CT.....	11
2 Richtlijnen voor vertaling van SNOMED CT.....	11
2.1 Doelstelling van de Belgische vertaalrichtlijnen	12
2.2 Basisprincipes voor vertaling van SNOMED CT: concept-gebaseerd.....	12
2.3 Vertaalproces	13
2.4 Vertaaltools	14
3 (Ver)taalkundige regels voor SNOMED CT in Belgisch-Nederlands.....	15
3.1 Inleiding.....	15
3.2 Spelling en grammatica	16
3.2.1 Verkorte vormen	16
3.2.1.1 Afkortingen	16
3.2.1.2 Symbolen en meeteenheden	16
3.2.1.3 Initiaalwoorden en letterwoorden	16
3.2.2 Samengestelde woorden / gebruik van koppeltaken	17
3.2.3 Eponiemen.....	18
3.2.4 Geoniemen.....	19
3.2.5 Hoofdlettergebruik	19
3.2.6 Leestekens en typografische tekens.....	20

3.2.6.1	Gedachtestreepje	20
3.2.6.2	Komma	20
3.2.6.3	Schuine streep.....	20
3.2.6.4	Ronde haken.....	21
3.2.6.5	Dubbele punt	21
3.2.7	Cijfers.....	21
3.2.8	Lidwoorden	21
3.2.9	Meervoud en enkelvoud	22
3.2.10	Syntaxis.....	22
3.2.10.1	Woordvolgorde.....	22
3.2.10.2	Transpositie en de "-ing" vorm in het Engels (gerundium)	23
Appendix A Bronnen voor het vertalen van SNOMED CT		24

Inleiding

Een duidelijke terminologie is een belangrijke voorwaarde voor het uitwisselen van gegevens en “semantische interoperabiliteit”.

Binnen de gezondheidszorg zorgt een terminologie zoals SNOMED CT voor een gestandaardiseerde weergave van medische concepten in zowel menselijke taal als computertaal, zodat deze kan worden gebruikt in de geïnformatiseerde klinische praktijk.

Het terminologiecentrum van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu beheert, coördineert, faciliteert en stimuleert het gebruik van terminologieën in de Belgische gezondheidszorg.

Binnen het e-Gezondheidsplan werd er onder meer gekozen voor SNOMED CT. Dit is een internationale standaard die van oorsprong Engelstalig is. Om deze in België bruikbaar te maken, dienen de concepten van de SNOMED CT-terminologie van een Nederlandse en Franse beschrijving voorzien te worden.

In deze brochure worden de aspecten van SNOMED CT beschreven die belangrijk zijn om tot een goede (Belgisch-)Nederlandse vertaling te komen.

Bijkomende informatie over SNOMED CT is te vinden in de Startersgids op de website van het Terminologiecentrum ([Startersgids](#))¹ en in de gedetailleerde handleidingen van SNOMED International² o.a. in de “*Technical Implementation Guide*” en de “*Editorial Guide*”.

1 Over SNOMED CT®

SNOMED CT® (SYSTEMATIZED NOMENCLATURE OF MEDICINE CLINICAL TERMS) is een internationaal terminologiestelsel dat het mogelijk maakt om klinische gegevens in elektronische patiëntendossiers op een consistente, door computers verwerkbare manier weer te geven.

Het bevat een gevalideerde, semantisch rijke en gecontroleerde lijst van medische termen met hun synoniemen. Deze terminologie wordt in de directe patiëntenzorg gebruikt om onder meer psychische en fysieke klachten, symptomen, omstandigheden, ziekteprocessen, interventies, diagnoses, resultaten en besluitvorming vast te leggen.

1.1 Voordelen van het gebruik van SNOMED CT

SNOMED CT voorziet in een gemeenschappelijke taal voor gezondheidswerkers en onderzoekers, zowel nationaal als internationaal. Dit leidt tot een betere communicatie tussen de verschillende zorgactoren en een verhoging van de kwaliteit van de zorg. Het maakt onder meer de implementatie van beslissingsondersteuning (Clinical Decision Support, CDS) en alerts in het elektronisch patiëntendossier (EPD) mogelijk.

Daarnaast biedt een gestructureerd beheer van medische terminologie ook mogelijkheden om de administratieve last te verminderen door het afleiden van betrouwbare informatie voor secundair gebruik.

Zo ondersteunt deze terminologie gezondheidszorgorganisaties bij het plannen en documenteren van gezondheidsprocessen, het analyseren van resultaten en het opvolgen van de zorgkwaliteit en de kosten van de medische zorg.

---

¹

https://www.health.belgium.be/sites/default/files/uploads/fields/fpshealth_theme_file/snome_dct_starterguidedutch_20140731.pdf

² <https://confluence.ihtsdotools.org/display/DOC/Guides>

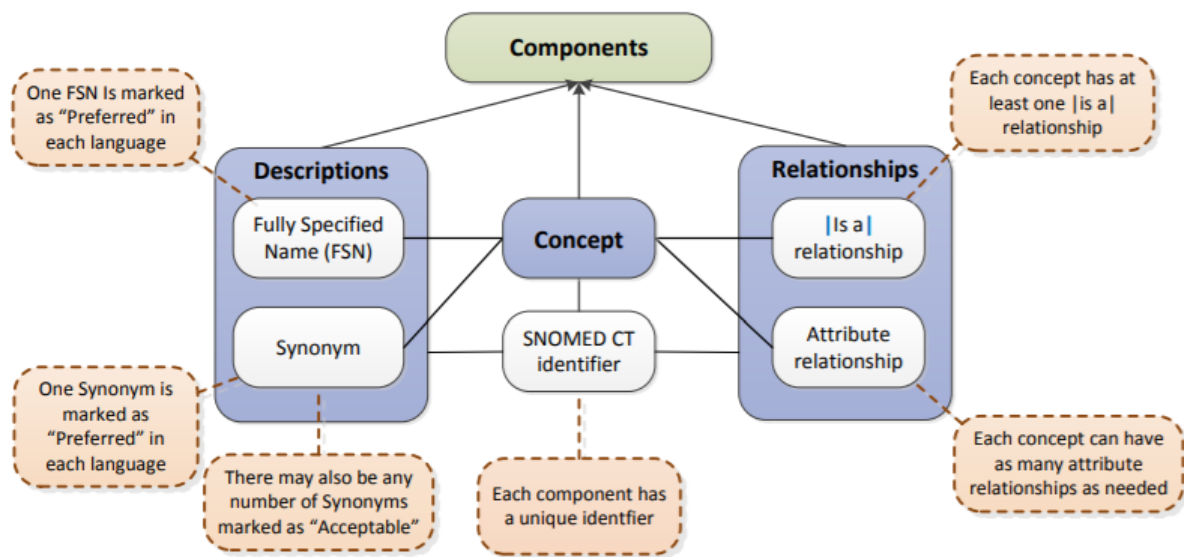
Door zijn hoge granulariteit (heel gedetailleerd) is SNOMED CT ook een hulp bij het beter beoordelen van het resultaat van bepaalde activiteiten en het opstellen van indicaties voor behandelingen.

Momenteel wordt het systeem, in verschillende gradaties en voor verschillende doeleinden, gebruikt in meer dan 50 landen.

1.2 SNOMED CT logisch en concept model

SNOMED CT bevat 3 verschillende types componenten: *concepts*, *descriptions* en *relationships*.

Daarnaast zijn er nog hulpbestanden (*refset*) die de implementatie faciliteren. Een belangrijke refset is de "language refset" die voor elke taal aangeeft wat de voorkeursterm (PT) en de aanvaardbare synoniemen zijn (zie punt 1.2.2.2)

Figuur 1: SNOMED CT logisch model - overzicht

1.2.1 Concepts

SNOMED CT bevat meer dan 350.000 concepten, onderverdeeld in 19 hiërarchische groepen (zie punt 1.2.3.1.1).

Ieder concept heeft een eenduidige betekenis waarnaar met een unieke, numerieke code verwezen wordt, het SNOMED CT concept-ID (SCTID).

1.2.2 Descriptions

Elk concept heeft een set van *descriptions* (beschrijvingen) die deze numerieke code aan een voor mensen leesbare term (in natuurlijke taal) linken.

Er zijn twee soorten *descriptions*: *Fully Specified Name* (FSN, volledig gespecificeerde naam) (punt 1.2.2.1) en *Synonyms* (synoniemen) (punt 1.2.2.2). Eén synoniem geniet de voorkeur (*Preferred Term*) en de andere zijn aanvaardbaar (*Acceptable Synonyms*).

1.2.2.1 Fully Specified Name (FSN)

De FSN (volledig gespecificeerde naam) is niet bedoeld om getoond te worden in het elektronisch patiëntendossier (EPD), maar dient om de specifieke en unieke betekenis van ieder afzonderlijk concept op een ondubbelzinnige manier weer te geven.

Ieder concept heeft één en slechts één FSN per taal of dialect. Daarenboven is de FSN uniek binnen een SNOMED CT release, d.w.z. er zijn geen twee concepten met dezelfde FSN.

De FSN kan gemakkelijk herkend worden aan de "semantic tag" die aan het einde van de term tussen haakjes toegevoegd wordt. De *semantic tag* geeft aan tot welke semantische categorie het concept behoort (bijv. *clinical finding, disorder, procedure, organism, person, etc.*) (zie punt 1.2.3.1.1). De *semantic tag* helpt om verschillende concepten waarnaar verwezen wordt door middel van eenzelfde term te disambigueren (zie ook punt 1.2.2.2).

Voorbeeld:

35566002 | Hematoma (morphologic abnormality) | is de FSN om het concept "hematoma", zoals een anatoom-patholoog het ziet op weefselniveau, aan te duiden.

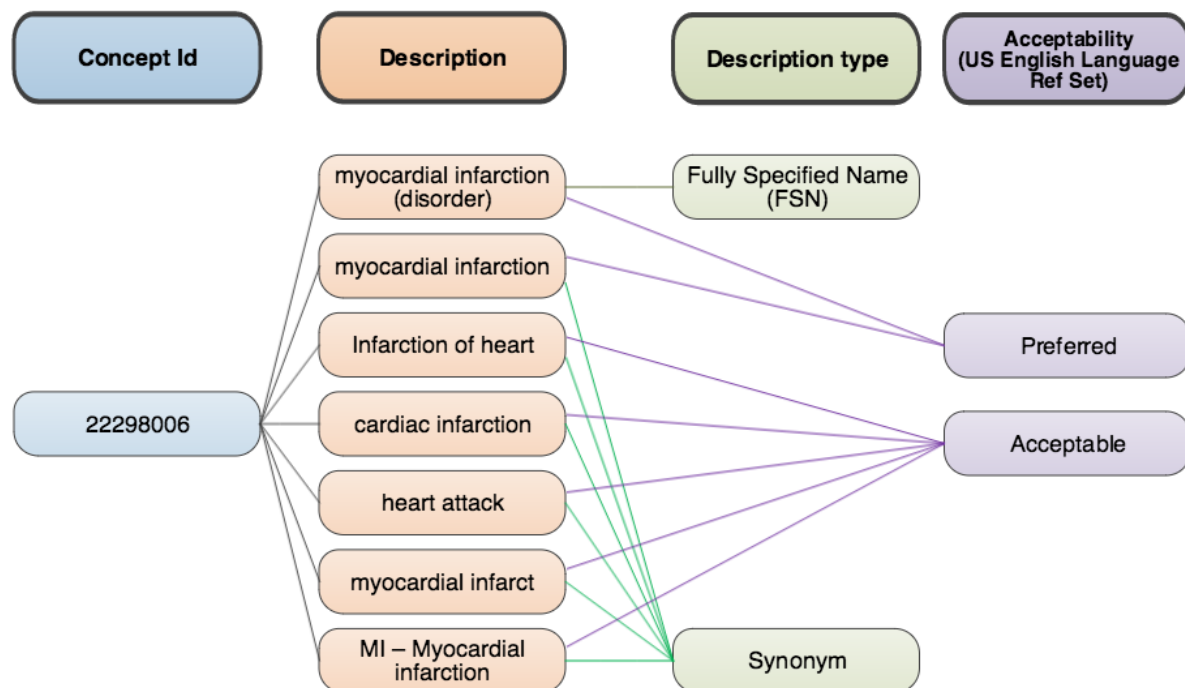
385494008 | Hematoma (disorder) | is de FSN die het concept aanduidt van de diagnose van een clinicus.

In de Belgische Release wordt de Engelstalige FSN uit de Internationale Editie behouden omdat de Engelstalige FSN de enige waarheid is en elke vertaling het risico heeft op fouten en dubbelzinnigheden. Bovendien wordt de FSN niet in het EPD gebruikt en hebben we dus hiervoor ook geen Nederlandse of Franse vertaling nodig.

1.2.2.2 Synonyms: Preferred Term (PT) of Acceptable Synonym (AS)

Naast de FSN, worden concepten door middel van één of meer synoniemen aangeduid. Een synoniem is een term die kan worden gebruikt om een concept weer te geven of te selecteren.

Ieder concept heeft één synoniem dat in een bepaalde taal, dialect of context de voorkeur heeft. Dit wordt de *Preferred Term* (PT) of voorkeursterm genoemd. Deze term wordt het vaakst gebruikt om het concept in kwestie te beschrijven. Alle andere synoniemen die voor een taal, dialect of context gelden, worden als *Acceptable Synonym* (AS, aanvaardbaar synoniem) gemarkeerd.

Figuur 2: Voorbeeld van descriptions voor één concept (Amerikaans-Engels) (Starter Guide).

1.2.2.3 Afspraken voor het noteren en benoemen van beschrijvingen

1.2.2.3.1 Notatie

Beschrijvingen worden als volgt genoteerd: eerst de concept-ID en dan de term tussen verticale strepen (pipes; unicode U+007C).

⇒ Concept-ID | term |

Voorbeeld:

80146002 | appendectomie |

1.2.2.3.2 Verschil tussen “description” en “term”

- ⇒ Een term bestaat uit één of meer woorden die het concept omschrijft waarnaar wordt verwezen door het concept-ID in de “description file” (zie voorbeeld hieronder).
- ⇒ Description/beschrijving is het verband tussen een voor mensen leesbare term en een specifiek SNOMED CT-concept.

Een *description* is steeds uniek in die zin dat ze voorzien is van een unieke *description identifier* die gelinkt is aan één en slechts één SNOMED CT-concept.

Een term daarentegen kan voorkomen in verschillende *descriptions*, wat betekent dat eenzelfde term verschillende concepten kan aanduiden.

Voorbeeld:

Description-ID	Taal	Term	Concept-ID	FSN
59338013	en	Hematoma	35566002	Hematoma (morphologic abnormality)
1477038019	en	Hematoma	385494008	Hematoma (disorder)
xxxxx100017211x (*)	nl	hematoom	35566002	Hematoma (morphologic abnormality)
491041000172112	nl	hematoom	385494008	Hematoma (disorder)
xxxxx100017211x (*)	fr	hématome	35566002	Hematoma (morphologic abnormality)
339831000172113	fr	hématome	385494008	Hematoma (disorder)

(*) xxxxx zal aangevuld worden in een volgende Belgische release

1.2.2.3.3 Afkortingen voor type en aanvaardbaarheid van beschrijvingen

Afkorting	Engels	Nederlands	Frans
FSN	Fully Specified Name	volledig gespecificeerde naam	nom entièrement spécifié
PT	Preferred Term	voorkeursterm	terme préféré
AS	Acceptable Synonym	aanvaardbaar synoniem	synonyme acceptable

1.2.3 Relationships

Relationships (relaties) binnen SNOMED CT associëren concepten met elkaar, ze koppelen een bronconcept aan een doelconcept. Een derde concept, een relatietype (of attribuut), wordt gebruikt om de “betekenis” van de link tussen de bron- en doelconcepten weer te geven.

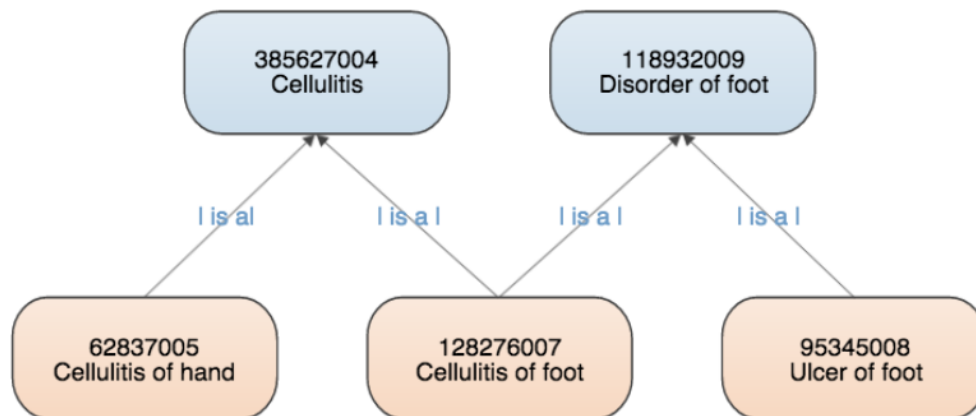
Op die manier komt de definitie van een concept tot stand, namelijk op basis van de relaties die het concept in kwestie heeft tegenover andere concepten.

In SNOMED CT worden twee types *relationships* gebruikt: *subtype relationships* (hiërarchische relaties, zie 1.2.3.1) en *attribute relationships* (niet-hiërarchische relaties, zie 1.2.3.2).

1.2.3.1 Subtype Relationships

De | is a | -relatie (is een subtype van) is een hiërarchisch relatietype dat een concept met één of meerdere algemenere concepten (*parents* of ouders of supertypes) in verband brengt. Deze | is a | -relaties bepalen de hiërarchie van de SNOMED CT-concepten.

Ieder concept kan | is a |-relaties met verschillende andere concepten hebben (d.w.z. dat één concept meerdere supertype-/ouderconcepten kan hebben). Als gevolg hiervan is de SNOMED CT-hiërarchie geen eenvoudige boomstructuur, maar een "polyhiërarchie".

Figuur 3: Polyhiërarchie

1.2.3.1.1 Top Level Concepts

Aan de top van de SNOMED CT-hiërarchie staat het basisconcept, de "root", 138875005 | SNOMED CT Concept (SNOMED RT+CTV3) |. Alle andere concepten stammen hiervan af, d.w.z. het basisconcept is een supertype van alle andere concepten.

De directe subtypes van het basisconcept worden de "top level concepts" (topniveau-concepten) genoemd. Deze concepten worden gebruikt om de hoofdtakken van de hiërarchie te benoemen. Ieder van deze topniveau-concepten vormt samen met zijn vele subtype-nakomelingen een belangrijke tak van de SNOMED CT-hiërarchie en bevat gelijksoortige concepten.

Naarmate er verder wordt afgedaald in de hiërarchieën (d.w.z. er worden meer | is a |-relaties toegevoegd), worden de concepten steeds specifiek.

Onderstaand een lijst van de "top level concepts" met hun "FSN" en Nederlandse en Franse "Preferred Term".

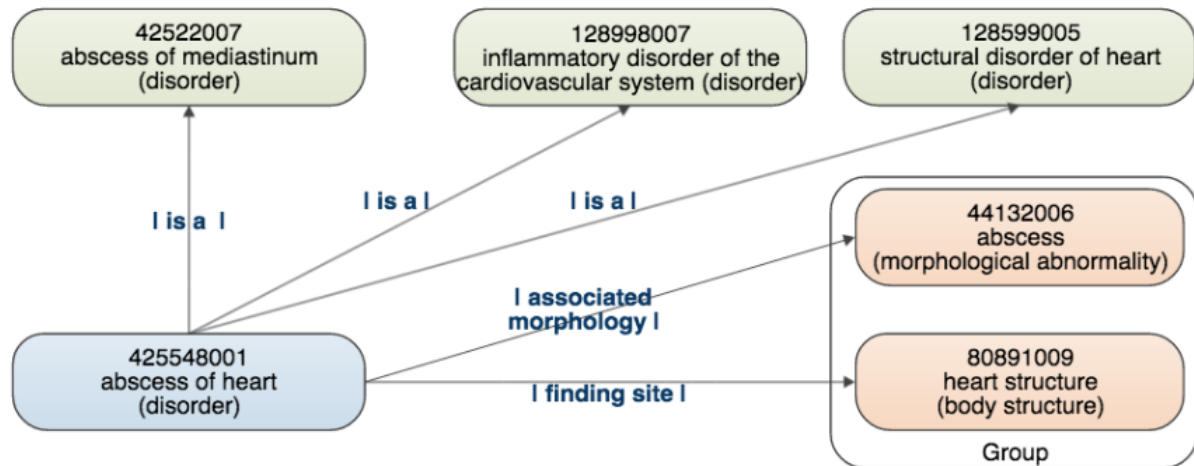
	FSN	Nederlands	Frans
1	Clinical finding (finding)	klinische bevinding	constatation clinique
2	Procedure (procedure)	procedure	procédure
3	Situation with explicit context (situation)	situatie met expliciete context	situation avec contexte explicite
4	Observable entity (observable entity)	waarneembare entiteit	entité observable
5	Body structure (body structure)	lichaamsstructuur	structure corporelle
6	Organism (organism)	organisme	organisme
7	Substance (substance)	substantie	substance
8	Pharmaceutical/biologic product (product)	farmaceutisch/biologisch product	produit pharmaceutique/ biologique
9	Specimen (specimen)	staal	échantillon
10	Special concept (special concept)	speciaal concept	concept spécial
11	Physical object (physical object)	fysiek object	objet physique
12	Physical force (physical force)	fysieke kracht	force physique
13	Event (event)	gebeurtenis	événement
14	Environment or geographical location (environment/location)	omgeving/geografische locatie	environnement/position géographique
15	Social context (social concept)	sociale context	contexte social
16	Staging and scales (staging scale)	stadiëring en beoordelingsschalen	stadification et échelles d'évaluation

17	Qualifier value (qualifier value)	kwalificatiewaarde	valeur du qualificatif
18	Record artifact (record artifact)	dossierelement	élément du dossier
19	SNOMED CT Model Component (metadata)	SNOMED CT model component	composant du modèle SNOMED CT

1.2.3.2 Attribute Relationships

Niet-hiërarchische relaties geven specifieke aspecten van de betekenis van een concept weer.

Zo worden de concepten op een voor een computer begrijpbare manier gedefinieerd.

Figuur 4: definiërende relaties van 425548001 | abscess of heart (disorder) |

De meest voorkomende attributen zijn:

Concept-ID	FSN	Nederlands	Frans
363698007	Finding site (attribute)	locatie	site de la constatation
116676008	Associated morphology (attribute)	geassocieerde morfologie	morphologie associée
246075003	Causative agent (attribute)	veroorzakende factor/middel	agent causal
246454002	Occurrence (attribute)	tijdstip/periode	survenue

Tijdens vertaling moet er bij de interpretatie rekening gehouden worden met deze definiërende relaties.

Let op: niet alle concepten zijn reeds volledig gedefinieerd. In dat geval zijn de concepten *Primitive* (primitief) in plaats van *Fully defined*.

1.3 Implementatie en gebruik van SNOMED CT vertalingen

SNOMED CT is bedoeld om geïmplementeerd te worden in softwaretoepassingen, met name om klinisch relevante informatie op een consistente, betrouwbare en volledige manier weer te geven als integraal onderdeel van het elektronisch patiëntendossier (EPD).

Informatiesystemen kunnen de concepten, hiërarchieën en relaties als een gemeenschappelijk referentiepunt gebruiken. De vertaalde termen maken interactie tussen personen mogelijk.

SNOMED International voorziet in richtlijnen en opleidingen om de implementatie te begeleiden.

1.4 Vrij gebruik van SNOMED CT in België

SNOMED CT is het resultaat van een internationale samenwerking en wordt beheerd door SNOMED International, een non-profitorganisatie met hoofdzetel in Londen. België is lid van SNOMED International sinds 2013. Het Terminologiecentrum binnen de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu vervult de rol van National Release Center (NRC) en is het enige contactpunt voor wat betreft licenties en de ontwikkeling van SNOMED CT in België.

Omdat België lid is van SNOMED International kunnen ontwikkelaars, leveranciers, kopers en gebruikers van e-health-software in België gratis gebruikmaken van SNOMED CT. De toegang tot dit door copyright beschermd materiaal is evenwel beperkt tot licentiehouders en onderworpen aan de voorwaarden van de licentie.

Het Terminologiecentrum raadt leveranciers van software voor de gezondheidszorg, onderzoekers, overheidsagentschappen en andere organisaties aan om een licentie aan te vragen en zich vertrouwd te maken met de inhoud en het standaard distributieformaat van SNOMED CT. Bezoek onze [website](#) indien u zich wenst te registreren voor een gratis licentie. Met alle andere vragen, opmerkingen of meldingen van fouten (inhoud en vertalingen) kunt u terecht op het volgende e-mailadres: terminologie@gezondheid.belgie.be.

Via [e-learning](#) kunnen opleidingen over SNOMED CT gevolgd worden.

1.5 De Belgische release van SNOMED CT

Eén van de taken van een NRC is het uitbrengen van een nationale release.

De Belgische release volgt het ritme van de internationale release, dit wil zeggen dat er om de zes maanden een nieuwe extensie gepubliceerd wordt (op 15 maart en 15 september voor de Belgische extensie). Deze bevat hoofdzakelijk Nederlandse en Franse *descriptions* van bestaande internationale concepten, met inbegrip van de *language refsets* waarin per taal de *Preferred Term* en *Acceptable Synonyms* worden aangeduid.

Indien nodig zullen ook eigen Belgische concepten toegevoegd worden.

2 Richtlijnen voor vertaling van SNOMED CT

SNOMED CT is een (in oorsprong) Engelstalige terminologie die in verschillende landen gebruikt wordt. Hierdoor is het noodzakelijk om de termen in verschillende talen en dialecten te beheren. De internationale editie van SNOMED CT bevat termen in het Amerikaans- en Brits-Engels, en het Spaans. Door de landen die lid zijn van SNOMED International, zoals Zweden, Denemarken, Canada, Nederland, België, enz. worden extensies met *descriptions* in hun respectievelijke talen beschikbaar gesteld.

Dit document formuleert aanbevelingen en legt richtlijnen vast voor gangbare, belangrijke aandachtspunten bij het vertalen van SNOMED CT naar het Nederlands in België. Het biedt daarnaast houvast bij terminologische kwesties.

Het valt te verwachten dat de inhoud van dit document regelmatig zal wijzigen. Om een optimaal kwaliteitsniveau en een hoge graad van consistentie te bereiken, zullen de richtlijnen aangepast of aangevuld worden naarmate men tot nieuwe inzichten komt bij de vertaling van bijkomende sets in functie van de volgende Belgische release.

Aangezien de regels geëvolueerd zijn sinds de initiële vertalingen, is het waarschijnlijk dat er een verschil bestaat tussen de manier waarop de termen vertaald werden die in de huidige Belgische extensie opgenomen zijn, en de termen die momenteel "in vertaling" zitten. Deze inconsistenties zullen geleidelijk aan weggewerkt worden in een van de volgende releases.

2.1 Doelstelling van de Belgische vertaalrichtlijnen

SNOMED CT vertalen is een uitdaging. Enerzijds moet de vertaling tot stand komen volgens de terminologische richtlijnen zoals gespecificeerd in de ISO-normen en deze gepubliceerd door SNOMED International. Anderzijds moet men tijdens de vertaling rekening houden met het klinische taalgebruik en zodoende vertalingen voorstellen die effectief door de doelgroep (artsen, verpleegkundigen en andere gezondheidswerkers) gebruikt worden in de klinische praktijk.

Dit is een moeilijk evenwicht omdat bijvoorbeeld bepaalde terminologische regels niet consequent in de praktijk kunnen worden toegepast.

De voorliggende richtlijn wil dan ook een ondersteuning bieden bij het maken van adequate en consistente keuzes die zowel taalkundig correct zijn als bruikbaar zijn in, en representatief voor de klinische praktijk in België.

2.2 Basisprincipes voor vertaling van SNOMED CT: concept-gebaseerd

Het vertalen van SNOMED CT vereist een interdisciplinaire samenwerking tussen specialisten in de gezondheidszorg, medische informatica, taalkunde en terminologie waarbij voldoende aandacht wordt besteed aan inhoud, structuur en medische relevantie. Deze factoren zijn uiterst belangrijk om de bruikbaarheid van de terminologie voor implementatie in elektronische gezondheidsregistratiesystemen te verzekeren. Zowel de taalkundige als de semantische kwaliteit moet worden gegarandeerd.

Een vertaling die uitsluitend is gebaseerd op taalkundige en morfologisch-syntactische analyses kan leiden tot een schijnbaar correcte term die echter de betekenis van het betreffende concept niet adequaat weergeeft en die bovendien ongebruikelijk is in het klinische taalgebruik.

Het vertaalteam moet aandacht besteden aan de noodzaak om de betekenis van het concept te begrijpen. Concreet betekent dit dat men bij het vertalen steeds rekening moet houden met de positie van het te vertalen concept binnen de hiërarchie, de beschrijvingen ervan (vooral de FSN, maar ook de synoniemen) en de relaties met andere concepten (de definitie van het concept). Enkel op die manier kan de betekenis van het concept dat wordt vertaald eenduidig worden achterhaald.

Daarnaast is overeenstemming met taalkundige, systematische en orthografische principes ook nodig om verwarring te voorkomen en de praktische toepasbaarheid van de terminologie te verzekeren.

Deze werkwijze impliceert de volgende stappen:

1. Lees aandachtig de Engelse beschrijvingen van het te vertalen concept (FSN en synoniemen);
2. Controleer de hiërarchische | is a | -relaties en de positie van het betreffende concept in de hiërarchie;
3. Controleer de definiërende attribuut-relaties van het concept (let op: voor onvolledig gedefinieerde concepten of primitieve concepten is de FSN vollediger dan de logische definitie van het concept);
4. Zoek in geval van twijfel, om de betekenis te verhelderen, voorbeelden van de bronterm zoals die in de medische literatuur in concrete contexten gebruikt wordt;
5. Zoek een equivalent concept en een equivalente term in de doeltaal (indien noodzakelijk, verifieer het contextuele gebruik van deze term);
6. Kies als *Preferred Term* de meest gebruikte term in het Nederlands waarbij zoveel mogelijk rekening gehouden wordt met de linguïstische richtlijnen;
7. Vul eventueel aan met aanvaardbare synoniemen.

De gekozen termen en zeker de *Preferred Term* moeten voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen, namelijk:

- eenduidig zijn;
- taalkundig juist zijn;
- inzichtelijk en zelfverklarend zijn (= de term reflecteert de kenmerken van het onderliggende concept);
- acceptabel zijn voor de doelgroep (= de term is onderdeel van de bestaande vaktaal en wordt bij voorkeur gebruikt door zorgverleners);
- systematisch en consistent zijn (= de term stemt overeen met de beschrijving van gelijkaardige concepten wat betreft de morfologische structuur (woordbouw) en woordvolgorde).

In de vertaalpraktijk is het echter niet altijd mogelijk om aan al deze terminologische kwaliteitseisen te voldoen omdat de vermelde criteria tegenstrijdig kunnen zijn.

Als, ondanks alles, twijfel blijft bestaan, dan is het beter in plaats van te vertalen naar best vermogen, de dubbelzinnigheid te melden aan het NRC zodat met SNOMED International contact opgenomen kan worden om dit uit te klaren.

Iedereen die betrokken is bij het vertaalproces (cf. infra) moet op de hoogte zijn van de terminologische principes die aan de basis liggen van SNOMED CT en van de richtlijnen voor vertaling, zodat een doordachte keuze tussen de mogelijke lexicale varianten kan gebeuren, de welgevormdheid van (medische) termen gevrijwaard wordt, de juiste vertaaltechnieken gekozen worden en de terminologische/taalkundige consistentie behouden blijft.

SNOMED CT wordt voortdurend verbeterd, fouten worden gecorrigeerd en dubbelzinnigheden worden aangepakt. Om dat te verzekeren, wordt verwacht dat iedereen betrokken bij het vertaalproces actief meewerkt door vragen, opmerkingen of suggesties door te geven aan het National Release Centrum (NRC) via terminologie@gezondheid.belgie.be.

2.3 Vertaalproces

Het vertaalproces dat door het Terminologiecentrum wordt toegepast om tot een definitieve Nederlandse en Franse vertaling van SNOMED CT-concepten te komen, bestaat uit een aantal stappen waarbij minimum drie verschillende personen betrokken zijn.

Tijdens een eerste stap stelt een domeinspecialist termen/vertalingen voor in zijn/haar moedertaal volgens de werkwijze beschreven in vorig punt. Het is dus ook de domeinspecialist die de *Preferred Term* kiest tussen de synoniemen.

Domeinspecialisten zijn gezondheidswerkers (artsen, verpleegkundigen, diëtisten, kinesitherapeuten, vroedvrouwen, apothekers, ...) of personen met een medische achtergrond (onderzoekers, ...) die over voldoende praktijkervaring beschikken om, vanuit hun expertise en/of specialisatie, een geldige vertaling voor te stellen. Voor meer specifieke concepten is het dus erg belangrijk dat het domein waartoe de set te vertalen concepten behoort, overeenkomt met de achtergrond of het profiel van de domeinspecialist.

Om het vertaalproces te versnellen kan deze eerste stap worden voorafgegaan door een "automatische (voor)vertaling" van bijvoorbeeld Google translate of op basis van NLP-technieken (*Natural Language Processing*) die gebruik maken van de definities van de concepten. Ook kan men vertrekken van bestaande vertalingen uitgevoerd door andere landen (bijvoorbeeld Nederland) of op basis van *mappings* met andere terminologieën of classificaties.

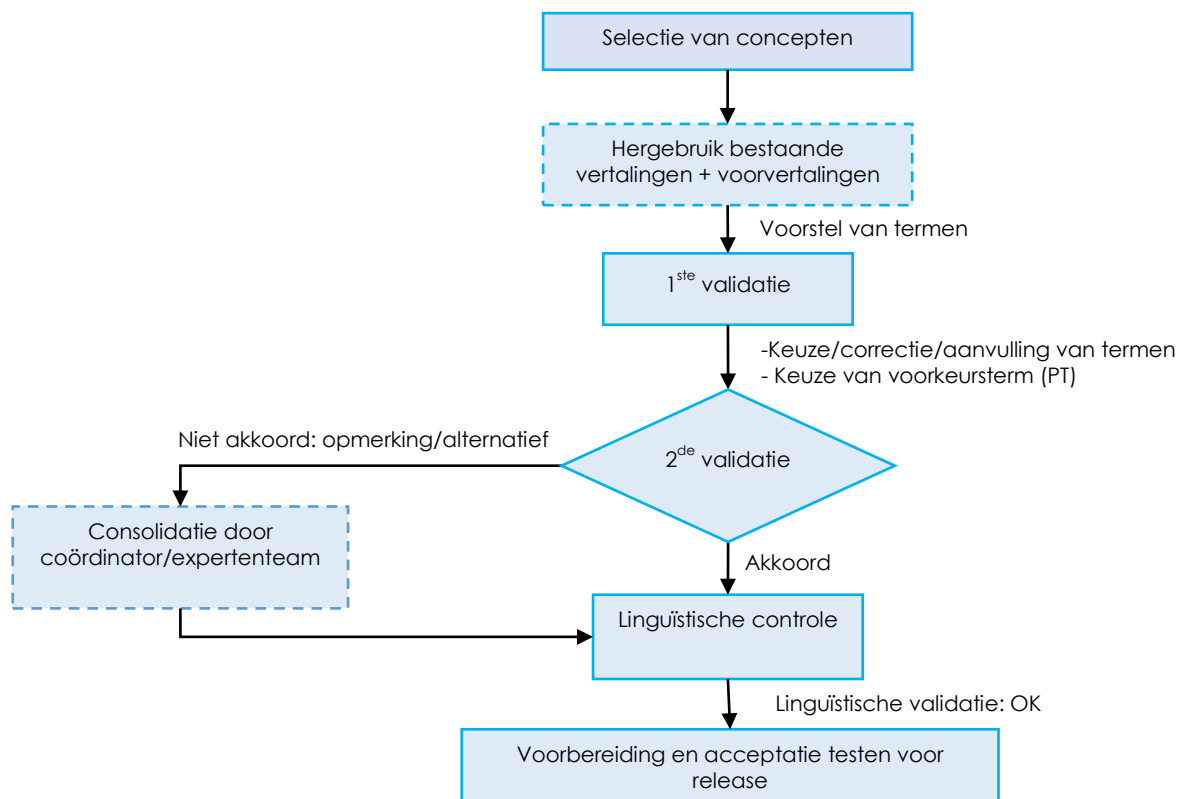
In de volgende stap zal een tweede domeinspecialist, die over eenzelfde of gelijkaardige achtergrond beschikt, de voorgestelde vertaling reviseren.

Als hij/zij de vertaling aanvaardt, wordt deze voortaan als "gevalideerd" beschouwd. Als hij/zij echter een alternatieve term voorstelt, zal in een derde stap de coördinator beslissen over:

- welke van de mogelijkheden de *Preferred Term* wordt;

- of de verschillende vertalingen al dan niet meegenomen worden als *Acceptable Synonym*.

Dat betekent dus dat de stap van consolidatie in onderstaande afbeelding optioneel is.

Figuur 6: Verschillende stappen in het vertaalproces

De coördinator kan zijn/haar keuze voorleggen aan beide personen die betrokken waren bij de vertaling van het concept en proberen tot een consensus te komen. Indien nodig worden aan een team van specialisten specifieke vragen voorgelegd.

In de voorgaande stappen wordt vooral naar de klinische relevantie gekeken en verwacht men dat de voorgestelde termen de concepten correct omschrijven.

De klinisch gevalideerde termen worden ten slotte voorgelegd aan een linguïst die verifieert of de termen in lijn zijn met de taalkundige regels van de doeltaal. Daarvoor beroepen ze zich in de eerste plaats op de regels zoals geformuleerd in dit document (zie punt 3). Indien de linguïst van mening is dat de term grondig moet veranderen (dus meer dan een schrijffout, hoofdletter of leesteken), dient hij/zij dit op te nemen met de coördinator.

De terminologische en linguïstische stappen in het vertaalproces zoals hier beschreven, worden voorafgegaan en gevolgd door bijkomende activiteiten zoals planning, selectie van bronsets, voorbereiding, opleiding van personen betrokken bij de vertaling en migratie van de definitieve vertaling naar de terminologieserver waarin de nationale extensie beheerd en uiteindelijk gepubliceerd wordt. Een gedetailleerde beschrijving van deze activiteiten behoort niet tot de scope van dit document.

2.4 Vertaaltools

SNOMED International biedt een "refset and translation tool" aan. Hierin kun je de concepten perfect situeren in de hiërarchie en worden ook de andere relaties op een overzichtelijke manier weergegeven. Deze tool is momenteel enkel beschikbaar voor beperkt gebruik in specifieke projecten en is voorlopig nog niet geschikt voor nationale vertalingen.

Naast de tool van SNOMED International kunnen andere vertaaltools op de markt worden aangepast om de SNOMED CT-concepten te vertalen.

Een dergelijke tool heeft idealiter een *cloudbased* infrastructuur die functionaliteiten voorziet op vlak van *workflow automation*, *online collaboration*, *computer-aided translation* en *reporting*. Daarnaast moet hij ook de mogelijkheid bieden om automatische kwaliteitscontrole (onder meer spelling, grammatica en formele checks zoals leestekengebruik, hoofdletters, consistentie, etc.) toe te passen tijdens de verschillende stappen in het proces en dient het systeem de vertaalde versie van elk individueel concept voor elk van de 4 stappen bij te houden: vertaling, revisie, validatie en linguïstische controle.

Geen enkel tool voldoet op dit ogenblik aan alle eisen. We opteren er dan ook voor om voor de verschillende stadia van het vertaalproject verschillende tools te combineren.

3 (Ver)taalkundige regels voor SNOMED CT in Belgisch-Nederlands

3.1 Inleiding

De volgende hoofdstukken bevatten een aantal praktische richtlijnen en taalkundige regels die kunnen bijdragen tot een uniforme, consistente en accurate formattering van de SNOMED CT termen in het Nederlands. Bij wijze van inleiding worden in de volgende paragrafen de officiële spelling van het Nederlands en enkele referentiewerken op vlak van medische spelling kort toegelicht.

Voor de vertaling van SNOMED CT naar het Belgisch-Nederlands volgen we in principe het officiële taalbeleid voor algemene taal zoals vastgelegd in het 'Groene Boekje' en de '[Woordenlijst van de Nederlandse taal](#)'³. De totstandkoming van deze woordenlijst vond plaats onder verantwoordelijkheid van de Commissie Spelling van de Nederlandse Taalunie.⁴ De online versie bevat alle woorden van de woordenlijst, die eind 2015 ruim 180.000 trefwoorden telde. Daarnaast bevat de website ook een overzicht van de officiële [spellingsregels](#)⁵. Ook de Vlaamse Overheid verstrekt taaladvies m.b.t. spelling via een [website](#)⁶. Deze bronnen en andere algemene woordenboeken en spellinglijsten zijn echter opgesteld voor algemeen taalgebruik en niet voor vaktalen. Medische terminologie heeft zeer complexe vormkenmerken, en heel wat medische vaktermen ontbreken dan ook in deze bronnen.

Indien de algemene taalregels het medische register niet dekken, stellen we aanvullende taalregels op voor de spelling en woordvorming. We baseren ons hiervoor onder meer op het medisch woordenboek Pinkhof (2015), waarin wordt gesteld dat taalregels voor medische vaktermen in bepaalde gevallen mogen afwijken van de algemene taalregels, bijvoorbeeld met betrekking tot het aaneenschrijven van woorden in samenstellingen en het gebruik van (begin)hoofdletters en leestekens (koppeltaken, trema, enz.). Daarnaast beroepen we ons op het taalgebruik in diverse bronnen, zoals het toonaangevende vaktijdschrift *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* (NTvG) en het nationale [Farmacopendium Plus](#)⁷ voor de spelling van farmacotherapeutische termen.

---

³ <http://woordenlijst.org>

⁴ http://woordenlijst.org/leidraad/inrichting_van_de_woordenlijst

⁵ <http://woordenlijst.org/leidraad>

⁶ <https://www.taaltelefoon.be/spellingregels>

⁷ www.farmacopendium.be

3.2 Spelling en grammatica

3.2.1 Verkorte vormen

3.2.1.1 Afkortingen

Een afkorting (in de specifieke betekenis van het woord) is de weergave van een woord of een woordgroep door een of meer (begin)letters, zonder dat de afkorting in de plaats komt van wat wordt afgekort: als we de afkorting voorlezen, spreken we niet de afkorting uit, wel het woord of de woorden waar ze voor staat.

De internationale editie van SNOMED CT maakt af en toe gebruik van bepaalde afkortingen.

We hanteren de volgende regel:

In de Nederlandse vertaling trachten we afkortingen te vermijden en schrijven we de woorden voluit.

FSN: 398428002 | *Salmonella enterica* subsp. *diarizonae* (organism) |

PT → | *Salmonella enterica* subspecies *diarizonae* |

FSN: 370578006 | *Salmonella Typhimurium* var. *Copenhagen* (organism) |

PT → | *Salmonella Typhimurium* variant *Kopenhagen* (organism) |

3.2.1.2 Symbolen en meeteenheden

Een symbool is een notatie van een wetenschappelijk begrip, een eenheid of een valuta. De schrijfwijze is genormeerd, vaak internationaal. Ook als we een symbool lezen, spreken we het woord uit waar het voor staat.

We hanteren de volgende regels:

- Een symbool schrijven we zonder punt. We gebruiken de hoofdletters of kleine letters die nationaal of internationaal zijn afgesproken.
- Voor maten en meeteenheden gelden de richtlijnen van het [SI-systeem](#)⁸ (International system of units): m = meter; s = seconde; Pa = pascal.

3.2.1.3 Initiaalwoorden en letterwoorden

Een initiaalwoord of een letterwoord (of acroniem) wordt gevormd door de eerste letters van een naam of een andere woordgroep en gedraagt zich in de zin als een woord. Als we het voorlezen, spreken we de korte vorm uit, niet de gehele naam of woordgroep waar het voor staat. Sommige van deze woorden lezen we als een reeks individuele letters, bijv. "aadehaadee" voor ADHD. Dan spreken we van een initiaalwoord. Als we het geheel als een woord lezen (bijvoorbeeld AIDS), spreken we van een letterwoord.

PT/AS:

Initiaalwoorden en letterwoorden worden bij voorkeur niet als *Preferred Term (PT)* gebruikt, maar kunnen wel als *Acceptable Synonym (AS)* worden toegevoegd.

We hanteren de volgende regels:

- Initiaalwoorden en letterwoorden worden steeds met hoofdletters geschreven en zonder punt tussen de afzonderlijke letters, gevolgd door een gedachtestreepje en de voluit geschreven term. Voor en na het streepje staat een spatie.

FSN: 62479008 | *Acquired immune deficiency syndrome* (disorder) |

---

⁸ <https://www.bipm.org/en/publications/si-brochure/>

PT → | [verworven immunodeficiëntiesyndroom](#) |

AS → | [AIDS - acquired immunodeficiency syndrome](#) |

- Initiaalwoorden en letterwoorden kunnen ook binnen een andere term voorkomen. In dat geval kan ervoor gekozen worden om de voluit geschreven term tussen haakjes, in kleine letters, toe te voegen.

FSN: 415360003 | [Severe acute respiratory syndrome-related coronavirus \(organism\)](#) |

PT → | [SARS \(severe acute respiratory syndrome\)-gerelateerd coronavirus](#) |

3.2.2 Samengestelde woorden / gebruik van koppeltaken

We maken onderscheid tussen volgende soorten composita:

- Een woordgroep is een opeenvolging van woorden die bij elkaar horen. Een woordgroep schrijven we met spaties tussen de woorden.
- Een samenkoppeling bestaat uit twee of meer woorden die vaak samen voorkomen en daardoor een vaste uitdrukking zijn gaan vormen, die zich in haar geheel gedraagt als een samengesteld woord.

FSN: 61345009 | [Otorhinolaryngoloog \(occupation\)](#) |

→ | [neus-keel-oorarts](#) |

- Een samenstelling is een geleed woord dat bestaat uit twee of meer grondwoorden, eventueel verbonden door een tussenklank. Een samenstelling heeft één hoofdklemtoon en wordt doorgaans in één woord geschreven of met een koppeltaken.

We passen de volgende regels toe:

De delen van een samenstelling schrijven we in principe aan elkaar, maar in bepaalde gevallen gebruiken we toch een koppeltaken, met name om de structuur te verduidelijken of om een ongewoon woordbeeld te vermijden in een samenstelling. Dat moeten we doen in de volgende gevallen:

- Als de elementen gelijkwaardig zijn;

FSN: 69776003 | [Acute gastroenteritis \(disorder\)](#) |

→ | [acute maag-darmonsteking](#) |

- bij samengestelde aardrijkskundige namen;

FSN: 223539005 | [South east African country \(geographic location\)](#) |

→ | [Zuid-Oost-Afrikaans land](#) |

- als het tweede element een hoofdletter heeft;
- als een van de elementen een cijfer, letter, symbool of initiaalwoord is,

FSN: 30188007 | [Alpha-1-antitrypsin deficiency \(disorder\)](#) |

→ | [alfa-1-antitrypsinedeficiëntie](#) |

- in een samenstelling met een bijzondere voor- of nabepaling;

FSN: 85828009 | [Autoimmune disease \(disorder\)](#) |

→ | [auto-immuunziekte](#) |

- als er sprake is van klinkerbotsing⁹.

FSN: 56267009 | Multi-infarct dementia (disorder) |

→ | multi-infarctdementie |

We breiden de regels waarbij volgens de officiële spelling een koppelteken wordt gebruikt uit met volgende situaties:

- bij lange samenstellingen, om de leesbaarheid te vergemakkelijken;

FSN: 127055007 | Chronic cold agglutinin disease (disorder) |

→ | chronische koude-agglutinine-ziekte | (i.p.v. *chronische koudeagglutinineziekte*);

FSN: 68033004 | Tracheostomy complication (disorder) |

→ | tracheostomie-complicatie | (i.p.v. *tracheostomiecomplicatie*)

- op plaatsen in het woord waar een betekenisgrens of wisseling van woordsoort is;

FSN: 707497007 | Carbapenem resistant bacteria (organism) |

→ | carbapenem-resistente bacterie |

- als het eerste deel van de samenstelling een eigennaam is;

FSN: 10514003 | Norwalk-virus (organism) |

→ | Norwalk-virus |

- als de samenstelling bestaat uit woorden uit verschillende talen.

FSN: 60631002 | Alpha-hemolytic streptococcus (organism) |

→ | alfa-hemolytische streptococcus |

3.2.3 Eponiemen

Een eponiem is de naam van een persoon die wordt gebruikt om onder meer een bepaalde ziekte, procedure, medisch instrument enz. aan te duiden. Het eponiem vormt een terminologisch probleem in de medische vaktaal, omdat de betekenis niet van de woordvorm afgeleid kan worden en eponiemen niet per definitie in alle talen gangbaar zijn. Daarom is het best om ze niet te gebruiken in een terminologisch werk. Niettemin zijn sommige eponiemen zo sterk doorgedrongen in de medische taal dat ze onvermijdelijk zijn.

We hanteren de volgende regels m.b.t de keuze van de Preferred Term:

- Bij voorkeur gebruiken we de beschrijvende term als Preferred Term;
- Indien het eponiem ingeburgerd is in het klinisch taalgebruik, kan het ook voor het Nederlands als Acceptable Synonym worden toegevoegd;

FSN: 195353004 | Granulomatosis with polyangiitis (disorder) |

→ PT: | granulomatose met polyangiitis |

→ AS: | ziekte van Wegener |

- Indien een eponiem meer ingeburgerd is dan de beschrijvende term, kan het eponiem in uitzonderlijke gevallen als Preferred Term gelden.

FSN: 193093009 | Bell's palsy (disorder) |

---

⁹ wanneer binnen een woord klinkers naast elkaar voorkomen die samen onbedoeld een andere klank kunnen vormen. Voor het Nederlands betreft dit de lettercombinaties aa, ae, ai, au, ee, eeu, ei, eu, ie, ii, ij, oe, oei, oo, ooi, ou, ui, uu.

→ |paralyse van Bell|

Merk op:

We gebruiken bij voorkeur de van-constructie voor eponiemen.

FSN: 38804009 |Turner syndrome (disorder)|

→ |syndroom van Turner|

Indien ook de variant in compositumvorm wordt toegevoegd, wordt de vaktaspelling met beginhoofdletter en koppelteken toegepast.

FSN: 19346006 |Marfan's syndrome (disorder)|

→ AS: |Marfan-syndroom|

3.2.4 Geoniemen

Een medisch geoniem is een begrip (woordsamenstelling) dat is afgeleid van de aardrijkskundige plaats van herkomst en/of het eerste optreden van een ziekte.

We hanteren de volgende regels m.b.t de spelling:

Genoniemen worden geschreven met beginhoofdletter(s) en koppelteken(s).

FSN: 85944001 |Lassa virus (organism)|

→ |Lassa-virus| (Lassa is een stad in Nigeria)

FSN: 33937009 |Lyme arthritis (disorder)|

→ |Lyme-artritis| (Lyme is een stad in Connecticut)

3.2.5 Hoofdlettergebruik

Het eerste woord van een term wordt in principe met een kleine beginletter geschreven¹⁰.

FSN: 6142004 |Influenza (disorder)|

→ |influenza|

FSN: 7180009 |Meningitis (disorder)|

→ |meningitis|

Uitzonderingen:

- Eigennamen, bijv. (micro-)organismen, personen en plaatsen.

FSN: 90403009 |Salmonella Wa (organism)|

→ |Salmonella Wa|

- Codes, bijv.:

FSN: 63603005 |B19 virus (organism)|

→ |humaan parvovirus B19|

- Initiaalwoorden en letterwoorden.

---

¹⁰ Cf. ISO 704: 2009 en ISO 10241 -1: 2011. In de internationale editie van SNOMED CT wordt voorlopig het eerste woord van een term nog met een grote beginletter geschreven en wordt de schrijfwijze van termen (al dan niet met grote of kleine beginletter) door de zogenaamde 'case sensitivity rules' geregeld. Het is echter de bedoeling om in de volgende edities van SNOMED CT de schrijfwijze van termen met een kleine beginletter volgens de normen ISO704: 2009 en ISO 10241 -1: 2011 te hanteren.

FSN: 711164003 | STING-associated vasculopathy with onset in infancy (disorder) |

→ | STING-geassocieerde vasculopathie met begin in kinderjaren |

3.2.6 Leestekens en typografische tekens

Leestekens en typografische tekens worden op een vrij inconsistente manier gebruikt in de Internationale Editie en worden daarom bij voorkeur vermeden in de Nederlandse vertaling. Indien mogelijk verkiezen we een term die enkel uit woorden bestaat:

FSN: 267727004 | Blind or low vision - both eyes (disorder) |

→ | blind of slechtiend aan beide ogen |

In bepaalde gevallen gebruiken we echter bewust en consistent een leesteken of typografisch teken, ook al komt dit niet voor in de Engelse term. De regels hiervoor worden in de volgende paragrafen opgesomd:

3.2.6.1 Gedachtestreepje

Gedachtestreepjes dienen uitsluitend om het onderscheid te maken tussen het initiaalwoord of acroniem en de voluit geschreven term (zie 3.2.1.3).

FSN: 406506008 | Attention deficit hyperactivity disorder (disorder) |

→ | ADHD - attention-deficit hyperactivity disorder |

We gebruiken hiervoor het gewone koppelteken “-” (UNICODE 002D) en niet het iets langere “–” (UNICODE F02D), voorafgegaan en gevolgd door een spatie.

Wanneer in de Engelse FSN een gedachtestreep wordt gebruikt om aanvullende informatie toe te voegen, maken we in het Nederlands gebruik van een komma.

FSN: 274225004 | Accident - crushed by object (event) |

→ | ongeval, verpletterd door voorwerp |

3.2.6.2 Komma

Komma's worden gebruikt om:

- een opsomming aan te geven;

FSN: 186156007 | Infectious colitis, enteritis and gastroenteritis (disorder) |

→ | infectieuze colitis, enteritis en gastro-enteritis |

- aanvullende en specificerende informatie toe te voegen aan een term waarbij het belangrijkste onderdeel voorop wordt geplaatst.

FSN: 127060006 | Drug-induced immune hemolytic anemia, hapten type (disorder) |

→ | medicatie-geïnduceerde immuun-hemolytische anemie, hapteen-type |

Voor de komma staat geen spatie, na een komma komt er wel één spatie.

3.2.6.3 Schuine streep

Een schuine streep wordt gebruikt in de betekenis ‘of’.

FSN: 31928004 | Abscess of skin AND/OR subcutaneous tissue (disorder) |

→ | abces van cutis en/of subcutis |

Er is geen spatie voor of na de schuine streep.

3.2.6.4 Ronde haken

Ronde haken worden gebruikt om:

- De *semantic tag* aan te duiden in de Engelstalige *Fully Specified Name*. Dit komt dus niet voor in de Nederlandse vertaling, aangezien de Belgische extensie de Engelse FSN behoudt.
- Om het voluit geschreven acroniem binnen een ruimere term aan te duiden.

FSN: 415360003 | Severe acute respiratory syndrome-related coronavirus (organism) |

→ | SARS (Severe acute respiratory syndrome)-gerelateerd coronavirus |

3.2.6.5 Dubbele punt

- Een dubbele punt kan een voorzetsel vervangen.

FSN: 160377001 | Family history: Asthma (situation) |

PT → | familiale voorgeschiedenis van astma |

AS → | familiale voorgeschiedenis: astma |

- Een dubbele punt komt voor als onderdeel van de notatie van een welbepaald type in de hiërarchie "Organism". In dit geval staat er geen spatie na de dubbele punt.

FSN: 459105005 | Escherichia coli serotype O103:H11 (organism) |

PT → | Escherichia coli serotype O103:H11 |

- In de Belgische extensie gebruiken we in de subhiërarchie "*Finding*" systematisch een dubbele punt voor het resultaat van een test of onderzoek.

FSN: 167669009 | Fecal occult blood: positive (finding) |

PT → | fecaal occult bloed: positief |

Voor een dubbele punt staat geen spatie, na een dubbele punt volgt in principe wel een spatie.

3.2.7 Cijfers

Als SNOMED CT de cijfers schrijft als wiskundige symbolen en niet met woorden, gebruiken wij bij voorkeur Arabische cijfers. Als deze cijfers echter verwijzen naar een classificatie waarvoor het formaat van de cijfers internationaal bepaald werd, moet men dit formaat respecteren.

FSN: 431855005 | Chronic kidney disease stage 1 (disorder) |

→ | chronische nierziekte stadium 1 |

FSN: 373587001 | Chiari malformation type II (disorder) |

→ | Chiari-malformatie type II |

3.2.8 Lidwoorden

In principe worden zelfstandige naamwoorden in de internationale editie van SNOMED CT zonder lidwoord geschreven; bijv. 384641003 | Repair of mitral valve (procedure) |, met uitzondering van een aantal lichaamsstructuren zoals the stomach, the liver, the heart, etc. Deze inconsistenties in het gebruik van een lidwoord worden gefaseerd uit de internationale editie van SNOMED CT verwijderd.

Voor het Nederlands hanteren we de volgende regel:

- Substantieven (zelfstandig naamwoorden) worden in principe zonder lidwoord geschreven.

44808001 | Conduction disorder of the heart (disorder) |

→ | geleidingsstoornis van hart |

- Slechts enkele abstracte begrippen (bv. "de mens", "de zorgverlener", "de zorg", ...) of geijkte uitdrukkingen ("aan de hand van") krijgen wel een lidwoord:

242537009 | Exposure to man-made ultraviolet light (event) |

→ | blootstelling aan door de mens gemaakt ultraviolet licht |

410110000 | Compliance care assessment (procedure) |

→ | evalueren van compliance in de zorg |

3.2.9 Meervoud en enkelvoud

In SNOMED CT worden alle termen in principe in het enkelvoud weergegeven (bijv. 392089008 | Breast procedure (procedure) | en niet *breasts procedure). Toch bevat de internationale editie nog een reeks *Fully Specified Names* en *Preferred Terms* in het meervoud, vooral bij termen voor groeperende concepten zoals 225205005 | Procedures relating to eating and drinking (procedure) |. Deze inconsistenties worden gefaseerd verwijderd.

Voor het Nederlands zijn de volgende regels van toepassing:

- Termen worden in principe in het enkelvoud gebruikt.

FSN: 201294000 | Follicular cysts of skin and subcutaneous tissue (disorder) |

→ | folliculaire cyste van huid en subcutaan weefsel |

en niet: "folliculaire cystes van huid en subcutaan weefsel"

- Enkel indien het concept duidelijk wijst op meerledigheid, is de meervoudsvorm wel van toepassing.

FSN: 271691008 | Breasts asymmetrical (finding) |

| asymmetrische borsten |

3.2.10 Syntaxis

3.2.10.1 Woordvolgorde

De volgorde waarin de woorden in de term geplaatst worden, kan ook een bepaalde betekenisonderscheidende functie hebben.

We hanteren de volgende regels:

- In het Nederlands wordt een bijvoeglijk naamwoord in principe altijd voor het zelfstandig naamwoord geplaatst.

FSN: 200902009 | **Benign** pemphigus (disorder) |

→ | **benigne** pemfigus |

FSN: 260912008 | **Abnormal** involuntary movement (disorder) |

→ | **abnormale** onwillekeurige beweging |

- Indien het zelfstandig naamwoord echter het resultaat van een test of onderzoek aangeeft, komt het adjectief na het substantief. In de Belgische extensie voegen we bovendien systematisch een dubbele punt toe in de hiërarchie "*Findings*" (zie punt 3.2.6.5).

FSN: 61086009 | Pulse **irregular** (finding) |

→ | polsslag: **onregelmatig** |

FSN: 271799000 | Head movements **abnormal** (finding) |

→ | hoofdbewegingen: **abnormaal** |

3.2.10.2 Transpositie en de “-ing” vorm in het Engels (gerundium)

De werkwoordsvorm gerundium (*gerund*) is kenmerkend voor het Engels. Het wordt gevormd door de uitgang *-ing* (bijv. *affecting*). Bij het gerundium ligt de nadruk op de actie van het werkwoord. Het gerundium kan als onderwerp of voorwerp voorkomen in een zin. Het wordt ook gebruikt na bepaalde voorzetsels.

Deze werkwoordsvorm is minder gebruikelijk in het Nederlands waar het vervangen wordt door een alternatieve constructie. Bij het vertalen van SNOMED CT komt vooral de vorm van transpositie (transpositie treedt op wanneer de grammaticale categorie van de bronterm gewijzigd wordt) aan bod. Er zijn de volgende mogelijkheden.

- 1) Het gerundium vormt het **kernbegrip** van de term en kan een (bijvoeglijke) bepaling bij zich hebben. In dat geval wordt het vertaald met ofwel:
  - (1) een genominaliseerde infinitief;

FSN: 18085000 | Compulsive **gambling** (disorder) |

→ | compulsief **gokken** |

FSN: 274676007 | **Tingling** of skin (finding) |

→ | **tintelen** van huid |

- (2) een zelfstandig naamwoord;

FSN: 263897001 | **Feeling** tense (finding) |

→ | **gevoel van** gespannenheid |

- 2) Het gerundium wordt gebruikt als **bepaling bij het kernbegrip** van de term. In dat geval wordt het vertaald met:
  - 1) een voorzetselbepaling + zelfstandig naamwoord;

FSN: 12867002 | Fetal distress **affecting management** of mother (disorder) |

| foetale nood **met invloed op behandeling** van moeder |

- 2) een relatieve bijzin;

FSN: 10099000 | Product **containing** ketoprofen (medicinal product) |

| product **dat** ketoprofen **bevat** |

Appendix A Bronnen voor het vertalen van SNOMED CT

Dit document is tot stand gekomen op basis van een aantal documenten met richtlijnen voor het vertalen van terminologie in het algemeen en van SNOMED CT in het bijzonder.

SNOMED International zelf publiceert ook regelmatig richtlijnen en andere materialen¹¹ om vertalingen te ondersteunen.

Het betreft de volgende documenten:

ISO

De klinische terminologie SNOMED CT is opgesteld volgens de terminologische principes zoals vastgelegd in de internationale normen [ISO 704](#): 2009 *Terminology work – Principles and method* en [ISO 10241 -1](#): 2011 *Terminological entries in standards – Part 1: general requirements and examples of presentation*.

Deze twee ISO-normen vormen tevens de basis voor de voorliggende vertaalrichtlijnen. Meer informatie over ISO is te vinden op <https://www.iso.org/standard/38109.html> (beschikbaar in het Engels en Frans).

Starter guide (SNOMED International)

De *Starter Guide* is bedoeld als een praktisch en nuttig vertrekpunt voor iedereen met een algemene interesse voor gezondheidszorginformatie, die meer over SNOMED CT wil leren. Het bevat, naast de basisprincipes van SNOMED CT en een beschrijving van het logische model en het conceptmodel, onder meer een korte introductie i.v.m. het vertalen van SNOMED CT. Het hoofdstuk m.b.t. de formele aspecten van SNOMED CT is op dit document gebaseerd.

Editorial Guide (SNOMED International)

De *Editorial Guide* (hoofdstuk 7, *Terminology and Naming Conventions*) legt de richtlijnen vast voor de talige representatie van de klinische concepten (*FSN*, *Preferred Terms* en *Acceptable Synonyms*) in de brontaal Engels. Die richtlijnen specificeren de conventies met betrekking tot de vorming van termen en benamingen, woordvolgorde, spelling, het gebruik van leestekens, werkwoordtijden, initiaalwoorden en acroniemen. De nieuwste versie van deze gids is beschikbaar via deze [link](#)¹².

Guidelines for Translation of SNOMED CT

Dit Engelstalig document behandelt belangrijke aspecten die relevant zijn voor de vertaling van SNOMED CT. Het bevat algemene aanbevelingen met betrekking tot de terminologische en linguïstische keuzes, richtlijnen m.b.t. het vertaalproces en informatie over brondocumenten of referentiematerialen die ter beschikking moeten worden gesteld aan iedereen die betrokken is bij de vertaling.

---

¹¹ <https://confluence.ihtsdotools.org/display/TRAN/Translations+Home>

¹² <https://confluence.ihtsdotools.org/display/DOCEG/SNOMED+CT+Editorial+Guide>

Guidelines for the Management of Translations of SNOMED CT

Dit document is bedoeld om gebruikt te worden in combinatie met de bovenvermelde *Guidelines for Translation of SNOMED CT* en bevat aanbevelingen voor de organisatie en het beheer van vertaalprojecten. Het beschrijft onder meer de randvoorwaarden op gebied van planning, organisatie, technische infrastructuur, documentatie, kwaliteit, opleiding en risicomanagement.

Developing a Methodology and Toolkit for Evaluating SNOMED CT Translation Quality

Dit document beschrijft het gebruik van de SNOMED International-methodologie voor het evalueren van de vertaalkwaliteit van SNOMED CT. Het document bevat ook een echte toolkit die ontwikkeld werd om aan het *IHTSDO Quality Assurance Framework* te voldoen.

IHTSDO Quality Assurance Framework

Het *IHTSDO Quality Assurance Framework*, met de ondersteunende *IHTSDO Quality Assurance Toolkit*, is ontwikkeld door het *IHTSDO Quality Assurance Committee*. Het is bedoeld om de ontwikkeling en rapportering van kwaliteitsmetrics voor alle SNOMED CT-gerelateerde activiteiten te ondersteunen, inclusief de organisatieprocessen en -ondersteuning, dataproducten (terminologische referentiegegevens, *mappings*, vertalingen, subsets), documentatie, diensten en toolings van Snomed International.

Daarnaast zijn nog andere bronnen van SNOMED International beschikbaar, die onder meer praktische ervaringen van andere NRC's met betrekking tot vertaling van SNOMED CT beschrijven.

Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT (Nictiz)

De *Guidelines for Translation of US-SNOMED CT* zijn in opdracht van het [Nederlandse Nationaal ICT Instituut in de Zorg](#)¹³ (Nictiz) vertaald naar het Nederlands en aangevuld met specifieke taalrichtlijnen voor medisch Nederlands in Nederland. De vertaling en lokalisatie van deze richtlijnen is opgesteld door drs. Arnoud van den Eerenbeemt (Zorgtaal, Utrecht) en online beschikbaar onder de titel [Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT](#)¹⁴ (2015). Dit document bevat een bijlage (B) waarin de algemene taalregels voor medisch Nederlands beschreven worden. De meeste taalregels zijn ook van toepassing voor de Belgisch-Nederlandse vertaling van SNOMED CT, maar worden in dit document hernomen in functie van de geldende conventies rond het klinische taalgebruik in België.

---

¹³ <https://www.nictiz.nl>

¹⁴ <https://www.nictiz.nl/wp-content/uploads/2015/02/Richtlijnen-voor-het-vertalen-van-SNOMED-CT-vNL-1-0.pdf>